

שאב'ס קליק

שומרים את השבת - זוכרים את הרגע

שלום למתעניינים.

ראשית,

לפני הברור ההלכתי שיובא בהמשך, אני מבקש להתחיל מהשורה האחרונה:

המכשיר "כשר" על פי גדרי ההלכה.

במהלך הבירור נעבור על האתגרים ההלכתיים שעמדו בפנינו, וכיצד פתרנו אותם.

נעמוד גם על הנקודה היחידה שאינה 'הלכתית' גרידא, אלא 'השקפתית'.

וכבר נציע לכל המתלבט בשאלה זו לפעול לפי צו מצפוננו והכרתו את עולמו הדתי או לפנות לרבו המובהק בחזקת "עשה לך רב".

רקע

שמי מוקי אופנהיימר. בן 57, תושב אפרת.

לפני כ-5 שנים בשבת בר מצווה אופיינית ביישוב שלי, הבחנתי באחד האורחים שולף סמרטפון בהיחבא ומצלם את האירוע.

בקידוש שאלתי אותו: מדוע היה לו כל כך חשוב לו לצלם?

הרי הוא מכיר את הבעייתיות שבעניין, ובעיקר אם הציבור היה קולט אותו... (הבחור מה שמכונה דתל"ש). הוא ענה לי שמשפחתה של אימו (סבתא של הבר-מצווה) גרה בארה"ב ולא הייתה להם אפשרות להגיע לארץ. כך שעם כל הקושי שבדבר (לחלל שבת) אז זו הדרך היחידה לשתף אותם בשמחה.

מאז התחלתי לראות שזו תופעה רווחת באירועים, לפעמים בהיחבא לפעמים ממש בגלוי.

דבר זה יצר אצלי דחף דתי ויזמי לפתור את העניין. אספתי מומחים ממספר תחומים כדי לפתח מצלמה כשרה לצילום בשבת למהדרין. השקענו בפיתוח כ-5 שנים ומאות אלפי שקלים.

ולעניין ההלכתי:

אני ממש לא אוהב את סוגיית ה-'דתומטר' אבל כיוון שיש רלוונטיות לנקודה זאת, אציין כי אני מגדיר את עצמי במנעד הדתי ממש לא לייט.

קשה לי להגדיר את עצמי כאיש תורה והלכה אבל בהחלט אוכל להצהיר על עצמי כתלמיד של תורה והלכה. רבי ומורי הוא איש הלכה מובהק, מוסמך לרבנות ושימש שנים רבות כמשגיח בישיבת המקובלים "בית אל".

אני 'מעיד על עצמי שמיים וארץ' שכל הפיתוח היה על פי הוראה והנחיה שלו. במקומות שהיה ספק חזרנו אליו לדין הלכתי.

יתרה מזאת, נפגשנו עם רבו המובהק אב בית הדין של ירושלים הרב אברג'יל שחקר ובדק את הפתרונות ההלכתיים ונתן לנו את ברכתו (מצ"ב). הרב אברג'יל נפגש גם עם הרב רוזן זצ"ל והם דנו אודות הדגם השני שפיתחנו **ושניהם נתנו לנו את האישור ההלכתי לדגם זה.**

אנו המשכנו את הפיתוח והוצאנו דגם דור 3 ו-4 בו שיפרנו ושכללנו את המוצר, ושילבנו בו מרכיבים טכנולוגיים נוספים וכל זאת כדי לנסות להיות "נקיים בעיני אלוקים ואדם".

לצערנו הרב רוזן זצ"ל נפטר ולא זכינו להראות לו את הדגם הרביעי העדכני ולקבל שוב את ברכתו.

לצערנו ישנם רבנים העונים על שאלות העוסקות במצלמה הכשרה לשבת ללא בדיקת העובדות!
הם חוטאים לאמת מתוך אי הכרת הפתרון הטכנולוגי מצד אחד.

מצד שני, עלולים חלילה הוביל בשוגג לחילול שבת במקום מניעת חילול שבת.

בנוגע לנקודה ה'השקפתית' שציינו בתחילת דברינו. יש לתת לה את המשקל הראוי,
כל אחד על-פי תפיסת עולמו.

והעיקר – בואו נרבה שלום ונמעיט במחלוקות. מי שירצה לבדוק, לחקור ולקבל החלטה יבורך.

משפחות שכבר השתמשו במצלמות שלנו לתיעוד השמחות המשפחתיות בשבת,

העבירו לנו משוב שנמנע חילול שבת מצד האורחים שרצו לתעד את השמחה על-מנת להראות לבני משפחה שנבצר
מהם להגיע.

שמור וזכור

שומרים על השבת – וזוכרים את הרגע

מספר מילים על המערכת:

זו מערכת טכנולוגית חדשנית המאפשרת צילום והקלטה אוטומטית בשבת **ללא מגע יד אדם וללא חשש חילול שבת**. במערכת ישנה מצלמה, מיקרופון וכרטיס אלקטרוני הנמצאים במארז קטן שאינו ניתן לפתיחה או לשינוי.

איך זה עובד?

המצלמה מתוכנתת לפני כניסת שבת באמצעות תוכנה שפותחה במיוחד לצורך המיזם. בעזרת אפליקציה ייעודית אנו מתכנתים את המצלמה 'מרחוק' לצלם בשעות בהן בעלי השמחה רוצים לתעד את השמחה.

לאחר שהמצלמה מעודכנת בשעות הפעילות, אנו מנתקים את החיבור האלחוטי בין האפליקציה למצלמה.

מרגע זה, המצלמה הופכת ל-'גולם'.

אין אפשרות לאף אחד לשנות את הזמנים המתוכננים או לחולל איזה שהוא שינוי במצלמה!

במוצאי שבת החומר מועבר לדיסק חיצוני וכל החומר במצלמה נמחק מיד!

ועתה לשו"ת על האתגרים והפתרונות שעמלנו כדי להנגיש לציבור מערכת צילום כשרה.

ידוע שישנם חיישנים במצלמה אשר משתנים באופן אוטומטי בעת שינוי מצב התאורה וגם כאשר אדם מתקרב או מתרחק?

אכן זה היה אחד האתגרים המרכזים בפתרון הבעיה. ללא כניסה לפתרון הטכנולוגי לגופו (אחרי הכל יש כאן סודות מקצועיים וחלק מהפטנט) אפשר לומר כי:

- המצלמות שלנו הינן במצב סטטי לאורך כל הזמן. כלומר אין שינוי כלשהו בצמצם או בהגדרות הצילום. גם אם סוגרים וילון או נדלקת תאורה, **אין שינוי כלשהו בצמצם או בהגדרות הצילום.**
- המצלמה מצלמת בזמן שנקבע לה באופן רציף, **ללא כל שינוי ובאופן אוטומטי.**
- כמובן שזה משפיע על איכות הצילום שכן בשינוי תאורה הצמצם אינו משתנה, אבל זו הייתה הדרישה ההלכתית ועמדנו בה.

במערכת מותקן מיקרופון ועל ידי השימוש בו נוצר זרם בשבת?

במערכת מותקן מיקרופון קיבולי המשנה את עוצמת הזרם בלבד ולא מיקרופון דינמי.

וכעת לשאלה המרכזית בנושא 'ההשקפתי' שהינו בתחום הפילוסופי של ההלכה: "עובדין דחול".

ראשית הבה נברר מהו המושג?

"עובדין דחול" – הוא מושג המתאר פעולות שצורת עשייתן מבטאת אופי של יום חולין ולא אופי שבת, או פעולות אשר נראות כמלאכות ודומות להן, ולכן אסרו אותן חז"ל.

כעת נערוך בירור האם 'צילום כשר' בשבת עומד בגדר זה.

אלו האתגרים העיקריים בנושא זה: להרוויח מעבודה בשבת, אווירת השבת וחשש מפריצת גדר בעתיד.

עבודת חול הנעשית בשבת שבגינה ישנו רווח. אכן אין ספק שצילום ע"י צלם המפזז בין המתפללים בשבת הוא דבר אסור ופסול. דא עקא, מדובר במכשיר קטן מוסתר מעין המתפלל וכאמור סטטי ומצלם באופן אוטומטי.

ולשאלת התשלום – אם היה מדובר במכשיר שמסופק בחינם? ללא תשלום? אזי המתנגדים היו אומרים שמהכשיר "כשר"?

ואני מצטט רב שהינו פוסק ידוע בישראל:

"להתפרנס בשבת? ומה נאמר לגבי בעלי האולם, בעלי הקייטרינג, המקהלה או החזן ועוד ועוד ..."

אווירת השבת – זו אכן שאלה כבדת משקל.

השבת וקדושתה עבורי היא אירוע מכונן בכל שבוע – ויש לי הערכה רבה לאנשים החרדים לצביון דמותה של השבת. לכן לדוגמא, אם אדם יושב ביום חם בבית הכנסת ולפתע נדלק המזגן (ע"י שעון שבת) ואוויר קר ומרענן ממזג את בית הכנסת והאדם הנ"ל חש אי נוחות מכך ואולי אפילו יעזוב את בית הכנסת כי חש שיש כאן חילול שבת, אזי אכן, **אדם כזה ירגיש אי נוחות גם בהפעלת המכשיר שלנו ע"י שעון שבת.**

מכובדי!

אין הבדל בין מזגן בשבת המופעל ע"י שעון שבת לבין צילום במערכת שלנו המתוכנתת ביום חול ואפשר להוסיף עוד ועוד דוגמאות

נראה לי שהעיקרון ברור: אווירת שבת היא אישית ויש לכבד כל אדם על תחושותיו – ואנו מכבדים.

חשש ל"פריצת גדר" בעתיד – גם נקודה זו חשובה שכן הלכות רבות בשבת הן "מחשש ש..."

הדוגמאות מוכרות ורבות. בעבר איסור רכיבה על חמור מחשש שיקטוף ענף לזרז אותו, וכיום איסור רכיבה על אופניים מחשש שהשרשת תיפול ויתקן אותה. ואפשר להביא דוגמאות נוספות. העיקרון ההלכתי ברור. אכן ברור לי החשש – היום נאשר צילום סטטי בשבת מחר זה ידרדר למקומות אסורים.

ואם וישנו אדם שחושש מהאתגר הזה – אני מכבד אותו ומבין את התנגדותו.

הדבר מזכיר את כניסת שעון השבת לחיינו לפני יובל שנים וההתייחסות של קהילות רבות ל"פריצת הגדר". כיום, לא נמצא בית או בית כנסת אורתודוקסי סביר שמערכות השבת בו לא עובדות עם שעון שבת.

למתלבט בסוגיה זו אציע מעולם המקצועי שלי – על מאזני ההתלבטות שים את הטעונונים בעד ונגד:

נגד – אווירה ופריצת גדר.

בעד – מניעת סכנה לחילול שבת, ותיעוד אחת מאבני הדרך המשמעותיות בחיי ילד יהודי ומשפחתו!

שנת הקורונה יצרה מצבים קורעי לב שבהם סבא וסבתא, אחים או בני משפחה אחרים לא יכולים היו להיות שותפים לחגיגת בר/ בת מצווה, ברית מילה, שבת חתן וכו', אירועים מכוננים בחייו של משפחה יהודית.

אנו מאפשרים לתעד את השמחות המשפחתיות, ולשתף ולשמח את המשפחה שנמנע ממנה להגיע, וזאת בצורה כשרה לחלוטין!

אם אין בעיה הלכתית – המכשיר "כשר" הלכתית!

האתגר ה'השקפתי' ברור – נראה לי שיש מקום לסמוך על רבנים שאישורו זאת.

וכאמור כל החלטה ברוח הלל הזקן **"אלו ואלו דברי אלוקים חיים"**.

"והאמת והשלום אהבו".

אמן.

שו"ת שנאספו משאלות לקוחות ותשובות שהרבנים ענו:

האם בזה שהמערכת מצלמת בשבת יש איסור מדין מלאכת "כותב"?
שהרי המערכת מקליטה את הצילום על גבי זיכרון?

כל האיסור של "כותב" בשבת אינו אלא על ידי נייר שנראית בו הצורה. אבל הצילומים הללו אינם מצטיירים על גבי נייר אלא נקלטים על גבי זיכרון דיגיטלי, וכשרוצים לראות את התמונה או את ההסרטה צריכים לחבר את הזיכרון למסך כדי לראות, **בזה אין איסור כותב**.

הפמ"ג כותב (משב"ז שמג): כותב בחלב ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר וכשבא לחברו נותן אותן אצל האש ושלהבת הוא מתחמם וניכר הכתב המלא עיין ירושלמי האין זה שאם עשה כן בשבת יש לומר בחיוב חטאת לקא ומכל מקום מדרבנן אסור זה דומה לכתוב ואם כן כל שכן בנידון דידן אין זו כתיבה לאפשר שאפילו איסור מדרבנן לקא שאינו דומה לכותב בחלב שבכותב בחלב לאחר ששם אצל האש נקרא מה שכתב קודם לכן אולם בנידון דידן גם אחר כך אינו נקרא ולא נראית התמונה על המחשב רק שרואים במקום אחר ובכה"ג אפילו איסור דרבנן אין.

האם בזה שאדם עובר ליד המצלמה הוא מפעיל את המצלמה ואת המיקרופון? על ידי חיישן תנועה?

המערכת מופעלת על ידי שעון שבת באופן עצמאי בלי שום קשר למה שקורה בחוץ.

וזה נקרא כלאחר יד ולא מועילים מעשיו שמסתבר שהמצטלם באופן כזה שהמכונה פועלת והאדם נכנס למקום שהמכונה מצלמת אותו שאין זו הדרך וזה נחשב שינוי כלאחר יד ואין בזה איסור ועוד גם אם האדם לא יעבור ליד המכשיר, המצלמה תמשיך לצלם.

ועיין במשנה ברורה (סימן שב' סעיף נה'), אם מונחת כביסה בדלי מים שמותר ליטול ידיים שהרי גם אם לא יכניס מים חדשים יכבס, ואף על פי שכעת מתכבס על ידי מים שהוא שופך ומכל מקום אין זה איסור.

- כאמור ללא קשר לתשובה – **המצלמה תוכננה להיות "גולם" בצילום!**
היא אינה מושפעת מתנועות אדם או ציבור או שינוי בתאורה.

האם בזה שהאדם מפעיל את המערכת בשבת עובר באיסור שביתת כלים? שהרי הממון שלו עושה איסור שבת.

אין איסור שביתת כלים שהרי נפסקה ההלכה כבית הלל שאין איסור בשביתת כלים ואף לסוברים כן זה דווקא בכלי שעבודתו ביד אבל כאן שזה נעשה ממילא אין איסור. וכן כתב הילקוט יוסף דף רנד לגבי טלפון עם מזכירה אלקטרונית או פקס שמותר להשאיר אותם פתוחים בשבת ותוך כדי השבת לקבל הודעות ולקרוא אותם לאחר השבת.

לכאורה יש איסור של מקח וממכר שהרי המערכת עושה כסף.

כל איסור מקח וממכר הינו שעושה קניין או עסק בשבת בדיבור או במעשה, אבל כאן שלא עושה מעשה בידיים אלא הכל נעשה לבד ומאליו אין איסור כלל.

לכאורה יש איסור משום מראית העין שהרואה יאמר שמחללים שבת כאן.

אין איסור משום מראית העין כיוון שזהו דבר הידוע לכל שיש שעון שבת כמו שנדלק מזגן או תאורה בשבת.

איך נוכל להתיר את השימוש במערכת זו? הרי אם תהיה תקלה שמא יבוא לתקנה?

זה גזרה ואין אנו יכולים לגזור גזרות מעצמנו.

- כמו כן כפי שצוין קודם לכן – **המערכת סגורה במארז הרמטי שאינו ניתן לפתיחה, ואי אפשר לשנות את זמני הצילום או לגעת בדרך כלשהי במצלמה או במערכת ההפעלה שלה.**

בזה שהמערכת פועלת האם אין זלזול בשבת?

אין איסור זלזול בשבת משום שכולם יודעים שזה מופעל על ידי שעון שבת וזה כמו שאר הדברים שמופעלים על ידי שעון שבת.

האם כשאני משתמש במערכת אני לא מפעיל נורות כלשהן?

המערכת פועלת על סוללות ולכן אין שום חשש שידלקו נורות כלשהן.

האם בזה שאדם נכנס לאותו מקום שהמצלמה מצלמת הוא סוגר ופותח מעגל חשמלי?

אין פתיחה או סגירה של מעגל חשמלי אלא שינוי זרם.

כמו כן ראיתי מאמר של הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א והרב ישראל רוזן שליט"א לגבי מצלמות טלוויזיה במעגל סגור בשבת המותקנות בירושלים וברחבת הכותל, באם יש איסור ללכת במקומות אלו ופסקו להלכה שמותר.

האם לכאורה בשימוש במערכת בשבת אני מתקן כלי שהזיכרון ריק ואני ממלא בו תוכן?

כיוון שהושלם המכשיר קודם לכן ובהקלטת הנתונים אינו מתקן הכלי יותר ממה שהיה מתוקן. ועוד דעת הגר"ז שאם הצילום הוא לכמה ימים ואחרי זה ימחק אין בו כל איסור מכה בפטיש ולא איסור בונה. ועוד שכל הצילומים שנעשו בשבת יועברו לשמירה במקום אחר ואת הצילומים עצמם של שבת ימחקו. ועוד דעת הגר"א נבנצל שליט"א החשש במצלמות הוא משום מכה בפטיש כלומר מתקן מנה, אולם מנה הוא דבר שיש בו שימוש.

ע"פ דעת הגר"ז שליט"א שהזנת קלטת דומה למילוי צלחת וביאר שהרי הממלא צלחת באוכל לא יתחייב משום בונה וא"כ מה ההפרש בין מזין קלטת למזין צלחת? אלא צלחת אף שממלא אוכל מ"מ תפקיד הצלחת הוא לאכול בה כל יום מאכלים ונמצא שמילוי הצלחת אינו אלא שימוש ולא בניית כלי. אולם המזין קלטת במטרה שישאר לעולם מה שהזין זה אפשר לדמות לכותב ולמגיה הספר שיש סברא שחייב משום בונה עיין שבת דף קד' עמוד ב' וברש"י אולם כל זה במזין הקלטת שנשאר בו. אבל בנידון דידן שרצונו רק לזמן מה ואח"כ נמחק ויכניס חדשים זה דומה למילוי אוכל בצלחת ואין כאן המכה בפטיש.

לכאורה כשאנשים יראו את התאריך בצילום יבינו שמדובר היה בשבת ויבואו לזלזל בשבת?

בצילום לא יופיע תאריך שמודיע מתי היה הצילום.

האם יש איסור בשימוש ברמקול מטעם תיקון כלי שיר?

אין להגדיר מיקרופון ורמקול ככלי שיר שנאסר מדרבנן, ואם באנו להחמיר אז גם מכשיר שמיעה יהיה אסור.